OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan kuuleminen 31.5.2022 K 1/2022 vp
Neuvotteleva virkamies Elina Vaara

Tasa-arvovaltuutetun kertomus eduskunnalle 2022

Tausta:

Laki tasa-arvovaltuutetusta (1328/2014) 5 §:n mukaan tasa-arvovaltuutettu antaa eduskunnalle kerran neljässä vuodessa kertomuksen tasa-arvon toteutumisesta. Kertomus on toinen laatuaan ja antaa eduskunnalle hyvän mahdollisuuden saada valvontaviranomaiselta tietoa ja analyysia sukupuoleen perustuvasta syrjinnästä ja tasa-arvon tilasta Suomessa analyysien ja suositusten kautta. Kertomuksessa tarkastellaan laajasti muun muassa työelämän tasa-arvokysymyksiä kuten moniperustaista syrjintää, tasa-arvoa oppilaitoksissa, sukupuolivähemmistöjen tilannetta sekä vihapuhetta, häirintää ja väkivaltaa. Kuten kertomuksessa todetaan, Suomi on yksi maailman tasa-arvoisimmista maista, mutta tekemistä tasa-arvon saralla riittää tulevaisuudessakin ja kertomuksen kautta annetaan työkaluja tämän työn edistämiseen.

Oikeusministeriö kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto kertomuksesta ja pitää tärkeänä, että kertomuksessa esitetyt suositukset otetaan huomioon tasa-arvoa koskevaa lainsäädäntöä valmisteltaessa. Oikeusministeriö kiinnittää lausunnossaan huomioita tasa-arvovaltuutetun suosituksiin, jotka liittyvät oikeusministeriön toimialaan.

Huomioita tasa-arvovaltuutetun kertomuksesta:

Tasa-arvovaltuutetun kertomuksessa esitetään selvityksen toteuttamista, jossa tarkasteltaisiin mahdollisuutta kehittää yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakuntaa sellaiseksi matalan kynnyksen oikeussuojaelimeksi, joka voisi määrätä maksettavaksi hyvitystä sukupuolisyrjintää koskevissa asioissa. Oikeusministeriön valmistelema ja hallitusohjelmaan perustuva yhdenvertaisuuslain kokonaisuudistus vastaa osaltaan tasa-arvovaltuutetun nostamiin suosituksiin. Esityksessä ehdotetaan, että yhdenvertaisuuslain mukaista hyvitystä voisi vaatia jatkossa yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnassa muissa kuin työsuojeluviranomaisen toimivaltaan kuuluvissa asioissa, ja muutoin käräjäoikeudessa. Lisäksi lautakunnan toimivaltaan kuuluvassakin asiassa hyvitystä voisi vaatia käräjäoikeudessa muun asian yhteydessä.

Tasa-arvovaltuutetun kertomuksessa suositetaan, että oppilaitoksissa tehtävän yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa edistävän työn sujuvuuden kannalta olisi

Postiosoite Postadress	Käyntiosoite Besöksadress	Puhelin Telefon	Faksi Fax	S-posti, internet E-post, internet
Oikeusministeriö PL 25 FI-00023 Valtioneuvosto Finland	Eteläesplanadi 10 00130 Helsinki Finland	0295 16001 Internat. +358 295 16001	09 160 67730 Internat. +358 9 160 67730	kirjaamo.om@gov.fi www.oikeusministerio.fi www.justitieministeriet.fi

tärkeää, että tasa-arvolain ja yhdenvertaisuuslain oppilaitosten edistämisvelvoitteita koskevat säännökset olisivat mahdollisimman yhdenmukaiset, selkeät ja konkreettiset. Lisäksi suositetaan, että opetuksen järjestäjien ja opettajien riittävä tasa-arvo-osaaminen on turvattava. Yhdenvertaisuuslain osittaisuudistuksessa tähän suositukseen vastataan osaltaan. Esityksessä ehdotetaan, että velvollisuus valmistella yhdenvertaisuussuunnitelma laajenisi koskemaan varhaiskasvatuksen järjestäjiä ja palveluntuottajia toimipaikkakohtaisesti. Lisäksi ehdotetaan, että kunta vastaisi siitä, että sen alueella toimiville perhepäivähoidon ja kunnallisen avoimen varhaiskasvatuksen toimijoille laadittaisiin toimipaikkakohtaisen suunnitelman sijaan yhteistyössä näiden toimijoiden kanssa yhteiset yhdenvertaisuussuunnitelmat.

Lisäksi oikeusministeriö toteuttaa yhdenvertaisuuden edistämisen kehittämishankkeita, joiden puitteissa tuotetaan työkaluja ja materiaaleja sekä vahvistetaan erityisesti yhdenvertaisuuden edistämisvelvollisten toimijoiden osaamista. Esimerkiksi Tiedolla vihaa vastaan –hankkeessa on tuotettu materiaaleja viharikoksista HLBTIQ-ihmisille sekä koulutettu sateenkaarijärjestöjä viharikoksen tunnusmerkeistä sekä uhreille saatavilla olevista tuen rakenteista. Hankkeessa on myös koulutettu poliiseja yhdenvertaisuudesta ja viharikoksista

Tasa-arvovaltuutetun kertomuksessa suositetaan, että häirinnän uhrin oikeusturvaa on parannettava tarkastelemassa nykytilaa ja uhrien pääsyä oikeuteen. Selvityksen perusteella tulisi arvioida muutostarpeita. Oikeusministeriö pitää suositusta tärkeänä. Yhdenvertaisuuslain osittaisuudistuksessa osaltaan edistetään suosituksen toteuttamista, sillä esityksessä ehdotetaan, että yhdenvertaisuusvaltuutettu ja yhdenvertaisuutta edistävä yhteisö voisi viedä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakuntaan myös sellaisen syrjintäasian, jossa ei voida yksilöidä yksittäistä asianomistajaa. Muutoksella mahdollistettaisiin valvontaviranomaisten puuttuminen myös sellaiseen syrjintään, joka kohdistuu yksittäisen tietyn henkilön sijasta laajemmin ihmisryhmään. Muutos liittyisi olennaisesti häirinnän määritelmän tarkentamiseen, joka kohdistuu yksilöiden lisäksi myös ihmisryhmään.

Tasa-arvovaltuutetun kertomuksessa suositellaan, että lain tasolla pitäisi linjata, miten sukupuolen moninaisuus otetaan huomioon sukupuolen mukaan eriytetyissä tiloissa ja palveluissa. Oikeusministeriö nostaa esille, että Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelma sisältää useita kirjauksia, joiden tavoitteena on edistää HLBTIQ-ihmisten yhdenvertaisuutta. Oikeusministeriössä esimerkiksi Rainbow Rights –hankkeessa (2017-2019) edistettiin yhdenvertaisuuslain toimeenpanoa erityisesti paikallisella tasolla. Erityinen fokus oli tietoisuuden lisäämisessä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen erityistarpeista. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvat henkilöt eivät usein uskalla ilmoittaa kokemastaan syrjinnästä tai viharikoksista viranomaisille. Oikeusministeriössä on myös valmistunut tilannearvio seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisesta Suomessa vuonna 2021.